

VEIKKO JUNNILA
RAIMO SALLINEN

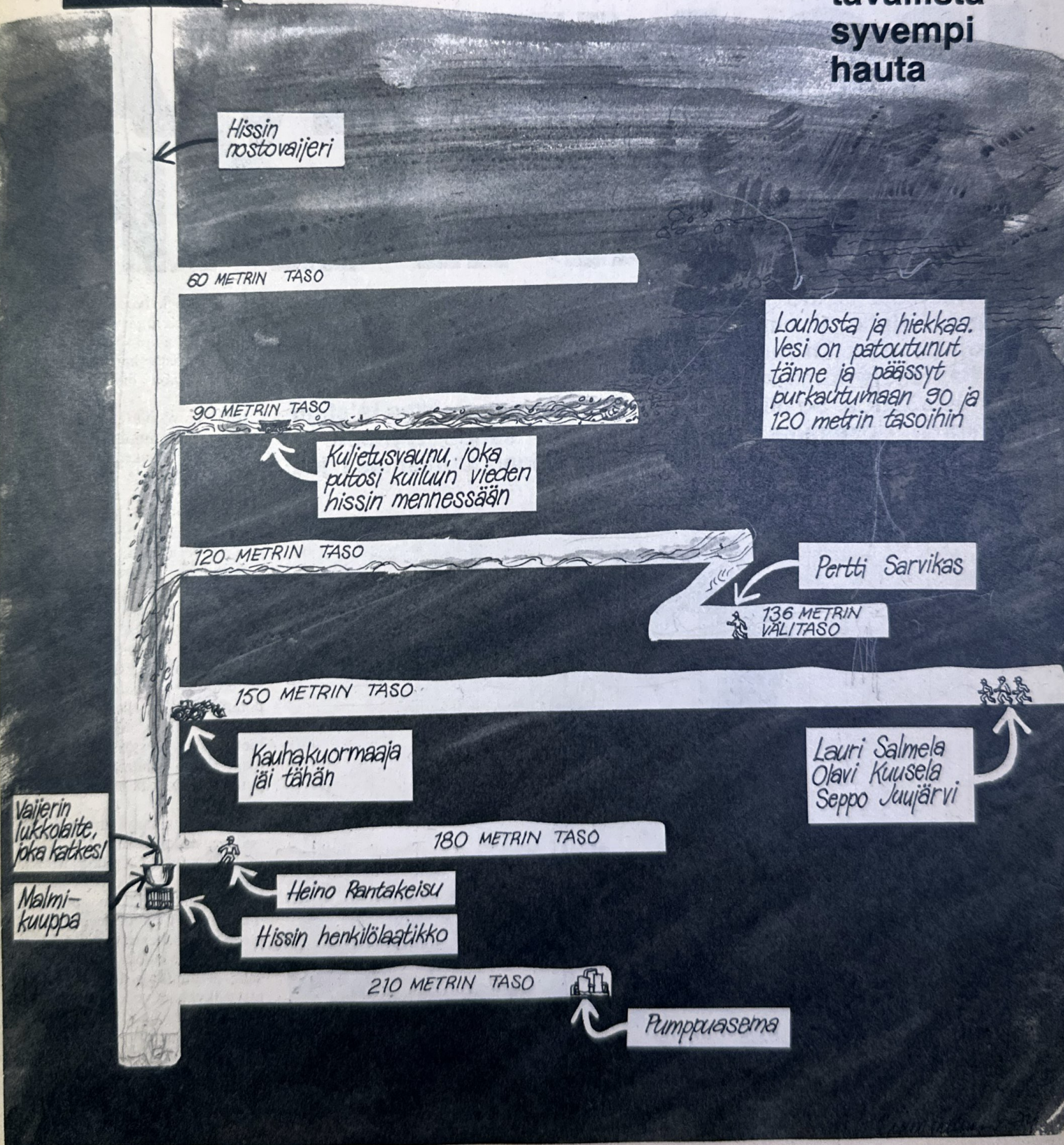
PÄIVÄN
PUHEENAHE

Lähdin kilpeämään
arinaa pitkin ylös.
Vettä syöksyi kuilun
täydeltä. Heitin kengät
pois, jotta voisin
kulkea kuin apina.
Heino Rantakeisu
kuvailee pelastumistaan.
Varsinaiset tikapuut
olivat murskana kuilun
pohjalla. Mies joutui
kulkemaan sähkökaape-
leiden peittona olevaa
arinaa pitkin kivi-
ja vesisateessa.

Kaivostorni

Heino Rantakeisu oli sortuman sattuessa kaivoksen toiseksi alimmalla tasolla, 180 metrissä. Häntä ylempänä, 30 metrin päässä, olivat Salmela, Kuusela ja Juujärvi, ja Pertti Sarvikas työskenteli 136 metrin välitasolla. Vielä puolisen tuntia ennen onnettomuutta kaksi miestä oli ollut 210 metrissä.
– Siellä jos olisivat olleet sortuman aikaan, kuolema olisi ollut varma, Rantakeisu sanoo.

– Se olisi ollut meille tavallista syvempi hauta

Mies on syksyllä täyttänyt neljäkymmentä vuottaan. Urheilijana hän kilpailisi ikämies-sarjassa, mutta voimat tuntuivat sinä dramaattisena päivänä moninkertaistuneen. Se, ettei yksikään viidestä kaivoksessa työskennelleestä miehestä menehtynyt, on pelkästään heidän fyysisen kuntonsa ja hermojen hallintansa ansiota. Ja kovimman urakan koki juuri Rantakeisu.

Nyt hän istuu Rautaruukin punaisessa vuokratalossa Raajärven kaivoksen kupeella vaimonsa Liisan ja tyttäriensä Riitan, 16, ja Ritvan, 12, vierellä ja alkaa purkaa elämänsä dramaattisimpien hetkien muistovyyhtiä.

Yksikin kiven osuma olisi ollut liikaa

■ Lastaja Heino Rantakeisun silmät punottavat vielä, pari päivää onnettomuuden jälkeen. Lihakset ovat kuin raskaansarjan ammattinyrkkeilijän pehmittämät. Mutta puhe alkaa luistaa.

– Ajattelin, että nyt tulee maailmanloppu. Oli vain uskotava elämään ja siihen, että maan vyöryminen kaivoskuiluun aikanaan loppuu. Veden kanssa kyllä aina pärjää, vaikka ylöspäin kiipeeäkin.

– Siinä olisimme voineet kuolla kaikki, mutta meidän aikamme ei vielä ollut, hän sanoo sytyttäessään savukkeen. – Hermosauhuja on tullut vedetyksi tavallista tiuhempaan viime aikoina.

– Oli se sellainen tapaus, että ei tarvitsisi joka päivä sattua.

Hän muistelee, miten joutui alun matkaa kiipeilemään sähkökaapeleiden tukirakennetta ja arinaa pitkin, paikoin lähes solmulle menneitä rautatikkaita 150 metriä kohti maan pintaa. Jääkylmää vettä ryöppysi hänen niskaansa ja hän kangistui pahasti.

– Onneksi ei tullut kiviä eikä puunkappaleita. Jos yksikin kunnan kivi olisi osunut kämmenselkään, ote olisi hervahtanut. Siellä olisin maannut yli 200 metrin syvyydessä kuilun

pohjalla. Olisi ollut tavallista syvempi nauta.

Tavallista pahempi likapyykki

■ Rantakeisun perheen nuorimmainen, Ritva, sai tietää ensimmäisenä isää kohdanneesta onnettomuudesta.

– Isä tuli kotiin oudon näköisissä räjähtyneissä vaatteissa, oli niin säikähtäneen näköinenkin, silmät oli punaiset ja se oli ihan hiljainen.

– Arvasin heti, että jotain pahaa oli tapahtunut. Itse olin juuri tullut kirjastosta, äiti ja Riitta olivat saunassa ja pyykituvala.

Liisa-vaimo toteaa, että Hei non vaatteista tuli tavallista kovempi likapyykki. Musta vesi jäi pyykkiastian. Vaimo on vieläkin vakava. Ensimmäisenä yönä onnettomuuden jälkeen ei tullut nukutuksi.

Perheen isä palaa muistelemaan tapahtunutta.

– Vettä oli kainaloihin saakka siinä 180 metrin tasolla, missä työskentelin. Ajattelin jo, että uimallako tästä pitää pelastautua. Tason kohdalla ollut hissi meni yhdellä ryminällä jossakin vaiheessa alas, ylhäältä pudonnut kuljetusvaunu vei sen mennessään.

– Tähystin kuilun reünalla. Kun vaikutti siltä, että maata ei enää tule, sanoin itselleni että nyt on aika lähteä kiipeämään. Ensin kuljin pitkin arinaa. Vettä syöksyi yhä ”taivaan” täydeltä. Heitin kengät pois, jotta voisin liikkua niin kuin apina ja saada tukevamman otteen jaloilleni. Varsinaiset tikapuut olivat murskaantuneet kuilun pohjalle.

■ Hei non kädet ovat täynnä viiltoja, pintahaavoja. Ne raapautuivat kaivoksen uumenissa miehen taistellessa elämästään.

– Mitäs näistä vammoista, pintahaavoja, kuin kissan kynsien jäljiltä, hän naurahtaa.

30 metriä Hei non yläpuolella odottivat porari Lauri Salmela, etumies Olavi Kuusela ja lastaja Seppo Juujärvi. He huutelivat alempana olevalle työkalverilleen ja kyselivät, miten tämä jaksaa.

– Vesitulvaa vastaan nous-

tessani tuumin, että kalliista menee tämän pojan henki, halvalla ei luovuta. Siinä tilanteessa voimat ilmeisesti moninkertaistuivat. Taitaa olla semmoinen ihmisen rakenne, kun tiukka paikka tulee.

Nuhanhan siitä sai – vähemmästäkin

■ Leikkisästi miehet olivat todenneet, kun olivat pelastautumaisena aikana hetken samalla tasolla, että on vielä monet kaljat juomatta, ylös on mentävä väkisin.

Mutta vakavaksi taistelu ilmeen veti.

– Kädet olivat jäätymispisteessä, Heino puhuu. – Aina välillä oli pakko pysähtyä puhaltamaan kämmeniänsä, jotta olisi voinut jatkaa matkaa. Oli niin kylmä, että kädet olivat turmat, ei niillä lämmittämättä olisi otetta saanut.

– Salmelan Laurilta sain onneksi kitaat ja pelastusmiehiltä 120 metrissä kengät, kun olin selvinnyt hankalimman osuuden ohi. Mutta vaatteet painoivat kamalasti, ne olivat läpimärät ja joka paikka täynnä hiekkaa.

■ Kuudenkymmenen metrin tasolla pelastusmiehet tarjosivat Rantakeisulle kuumaa mehua, mutta tämä kieltäytyi. Hän ajatteli, että mehu vain veltoittaa jäseniä.

Muut miehet menivät edellä, Salmela ja Rantakeisu nousivat kuilusta viimeisinä. Salmela ehti maan pinnalle noin kahdeksan minuuttia ennen työtoveriaan. Tarkkaa muistikuvaa kaikista kahden tunnin tapahtumista Heino Rantakeisulla ei ole.

– Välillä siinä oli vedettävä henkeä ja koottava voimia. Nuhanhan tuosta kylmästä kylvystä sai. Viisi päivää antoivat sairaslomaa.

Miehillä oli todella ihmeellinen onni onnettomuudessa. Vielä puoli tuntia ennen sortumaa Salmela ja huoltomies timo Alanne työskentelivät alimalla, 210 metrin tasolla.

– Jos he olisivat olleet siellä sortuman alkaessa, sinne olisivat jääneet, Heino sanoo vakavana.

Muutenkin kohtalo tuona onnettomuuspäivänä oli lempeällä tuulella. Sortuman yhteydessä 220 metrin syvyyteen iskeytynyt hissi oli hetkeä ennen onnettomuutta kuljettanut maan pinnalle useita korjaus- ja rakennusmiehiä.

Jos otsalamppu olisi sammunut...

■ Rantakeisut asuvat aivan Raajärven kaivoksen kupeessa, Rautaruukin asuntoalueella.

– Eipä tarvitse päivällä kylkeään kääntää, jos on nukkumassa yövuoron päälle. Kun ampuvat tuossa kaivoksessa, koko talo heiluu kuin valtamerilaiva. Kääntyyhän siinä kylki väkisin, Heino naurahtaa.

Hän muistaa vielä kiittää onneaan. Kaivoskuilussa on aina pimeää. Jos miesten otsalamput olisivat sammuneet, pelastuminen olisi ollut toivotonta. Pimeässä kuilussa ei mennä käsikopelolla, kun vesimassat syöksyvät päälle.

■ Heino Rantakeisu aloitti kaivostyöt Kiirunassa vuonna 1955. Hän kävi siellä kolmen kuukauden porarikurssin ja oli sen jälkeen useassa työpaikassa. Poikamies kun oli, saattoi vapaasti vaihtaa. Rautaruukin palkkalistoilla hän on ollut kymmenkunta vuotta.

Miten onnettomuus mieheen vaikutti?

– Eipä tässä auta pelätä, vaikka tämä kohdalle sattui. maan uumenissa jos rupeaa pelkäämään, saa pelätä maan päälläkin. Tippuuhan tuota kaikenlaista tavaraa ilmoista maan päälläkin, hän hirtehisesti sanoo.

Kun miehet oli saatu kuilusta, heidät vietiin saunaan.

– Kun jännitys kerran laukei, kroman valtasi väsymys. Olo oli kuin hakatulla. On ne jäsenet vieläkin ihan turtana.

Miehillä oli käsittämätöntä onnea monessakin asiassa. 120 metrin tasolla esti vain yksi parru raskasta pyöräkuormaajaa putoamasta kuiluun.

– Se jos olisi alas tullut, olisi ruonannut mennessään kuilun seinät sipsileiksi. Mitä pitkin olisit sitten kiivennyt maan pinnalle ja elämään? □